

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

Конгруентність уявлень про сімейні ролі
у молодого подружжя як чинник стабільності шлюбу

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу 07-231Мз групи
Спеціальності 053 Психологія
Освітньо-професійної програми «Психологія»
Ірина Савіцка
Керівник: к. психол. н., доцент
Руслана БІЛОУС
Рецензент:

Івано-Франківськ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження конгруентності уявлень про сімейні ролі молодого подружжя.....	8
1.1 Сімейні ролі та їх динаміка в науковій парадигмі.....	8
1.2 Загальна характеристика поняття сімейних ролей в науковій літературі.....	12
1.3 Поняття конгруентності уявлень про сімейні ролі та її значення для стабільності шлюбу.....	16
РОЗДІЛ 2. Емпіричне дослідження конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя.....	22
2.1 Організація та методи дослідження конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя	22
2.2 Аналіз та інтерпретація результатів дослідження конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя	26
2.3 Рекомендації щодо підвищення конгруентності уявлень про сімейні ролі як чинника стабільності шлюбу.....	40
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний український соціум переживає трансформації, що знаходять відображення у різних сферах взаємовідносин. І одна з найуразливіших є сфера сімейних стосунків. Сьогодні шлюб не завжди сприймається як довічний союз, а розлучення не є чимось ганебним. У сучасному суспільстві спостерігається тенденція до рівноправ'я та гендерної рівності в сім'ї. Традиційні гендерні ролі змінюють свій зміст, і чоловіки та жінки стають більш рівноправними партнерами, спільно розділяючи обов'язки та відповідальність. Зміни в економіці та ринку праці визначають новий баланс між роботою та сім'єю. Обидва партнери можуть працювати, що ставить перед сім'єю завдання збереження гармонії між професійним та особистим життям. Сучасні українські сім'ї переглядають традиційні ролі, ґрунтуючись на взаємній повазі та спільних цілях.

Зростання кількості розлучень, особливо серед молодих пар, свідчить про потребу у вивченні факторів, що впливають на стабільність шлюбу. Одним із таких факторів є конгруентність уявлень про сімейні ролі у подружжя. Психологічний аспект сімейних ролей визначається гнучкістю та здатністю до змін, враховуючи індивідуальні особливості кожного члена родини. Усе це відображає необхідність адаптації сімейних ролей до сучасного українського суспільства, з урахуванням потреб та можливостей кожного її члена.

В умовах воєнного стану відчувається вагомий вплив на соціальний інститут сім'ї. Тисячі сімей є вимушено розлучені, внаслідок чого спостерігається падіння народжуваності, трансформація шлюбно-сімейних процесів. Все це може призвести до розриву та викликати кризу та руйнування шлюбу. Проте цікавим є вміння українських пар адаптуватися до ситуації. В Україні за перші шість місяців 2022 було зареєстровано рекордну кількість шлюбів.

Одним із факторів впливу на стабільність шлюбу є конгруентність уявлень про сімейні ролі. Конгруентність – це узгодженість, відповідність. У контексті сімейних стосунків означає, що партнери мають подібні уявлення про те, як вони будуть розподіляти обов'язки, які ролі відігравати у сім'ї, приймати рішення та вирішувати конфлікти. Саме цей фактор допомагає уникнути розбіжностей і конфліктів. Коли партнери мають подібні очікування щодо сімейного життя, їм легше порозумітися й знаходити компроміси. Конгруентність сприяє співпраці та командній роботі. Коли партнери чітко розуміють свої ролі та обов'язки, їм легше співпрацювати й вести спільне господарство. А також говорячи про конгруентність, маємо на увазі високий рівень задоволеності шлюбом. Дослідження показують, що пари, які мають конгруентні уявлення про сімейні ролі, більш задоволені своїм шлюбом.

Вивченням питання психології інституту сім'ї та конгруентності уявлень про сімейні ролі в шлюбі займалися такі вчені, як О. В. Горецька, І. М. Кучманіч, Н. І. Сердюк, І. М. Ушакова, О. М. Цільмак. Дослідження О. В. Горецької торкаються впливу індивідуальних психологічних характеристик подружжя на їхні уявлення про сімейні ролі та взаємовідносини. І. М. Кучманіч особливий акцент робить на вплив традиційних та сучасних уявлень про сімейні ролі на функціонування сім'ї. Н. І. Сердюк досліджує, як різні моделі виховання та соціокультурні фактори впливають на уявлення про сімейні ролі. І. М. Ушакова вивчала феномен психологічної конгруентності у подружніх стосунках, а також і питання стабільності шлюбу та як він впливає на уявлення партнерів про сімейні ролі. Роботи О. М. Цільмак зосереджені на ролі гендерної соціалізації у формуванні уявлень про сімейні ролі.

Багато зарубіжних вчених займалися дослідженням психології інституту сім'ї та уявлень про сімейні ролі. Серед них можна зазначити Д. Баумрінд, А. Болоньїні, У. Бронфенбреннер, Д. Готмана, Т. Парсонс, В. Сатір. Д. Баумрінд (американська психологиня розробила типологію

виховних стилів, які безпосередньо впливають на уявлення дітей про сімейні ролі та їхню адаптацію до соціальних норм. А. Болоньїні (швейцарський психоаналітик) досліджував питання гендерних ролей та їхнього впливу на динаміку подружніх відносин. У. Бронфенбреннер (американський психолог) розробив екологічну модель розвитку особистості, яка враховує вплив родини та соціальних систем на формування уявлень про сімейні ролі. Д. Готтман (американський психолог) вивчав питання стабільності шлюбу, конфліктних ситуацій у сім'ї та впливу емоційного інтелекту на взаємини між подружжям. Т. Парсонс (американський соціолог, розроблені їм концепції сімейних ролей мали значний вплив на соціальні та психологічні дослідження. І, нарешті, В. Сатір (американський психотерапевт) є однією з засновниць системної сімейної терапії.

Незважаючи на велику кількість наукових робіт, які б комплексно вивчали конгруентність уявлень про сімейні ролі та її вплив на стабільність шлюбу у молодого подружжя, дослідження зазначеної тематики залишається досить актуальною.

Об'єкт дослідження: сімейні ролі як чинник стабільності шлюбу у молодих подружжях.

Предмет дослідження: конгруентність уявлень про сімейні ролі як чинник стабільності шлюбу у молодих подружжях.

Мета дослідження: вивчення впливу конгруентності уявлень про сімейні ролі на стабільність шлюбу у молодих подружжях в українському суспільстві.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати основні теоретичні підходи з питання конгруентності уявлень про сімейні ролі та стабільності шлюбу.
2. Провести експериментальне дослідження з метою виявлення зв'язку між конгруентністю уявлень та стабільністю шлюбу.

3. Розробити рекомендації для покращення конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодих подружжях з метою підвищення стабільності їхнього шлюбу.

Методи та методики:

теоретичні – аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення наукової літератури з проблеми дослідження конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя як чинника стабільності шлюбу; *емпіричні* – спостереження, тестування, методики: «Тест-опитувальник задоволеності шлюбом» (ОУБ); «Визначення узгодженості сімейних цінностей і рольових настановлень подружжя»; «Методика діагностики шлюбних відносин».

База дослідження: вивчення питання конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя як чинника стабільності шлюбу проводилося на базі Херсонського державного університету. До дослідження було залучено молоді подружжя у кількості 25 (50 осіб).

Теоретична новизна та значимість дослідження. На теоретичному рівні дане дослідження несе суттєвий внесок у розвиток наукового знання про сімейні відносини та ролі в українському суспільстві. Сприятиме розумінню важливості конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодих подружжях для стабільності шлюбу. Дане дослідження розкрити різноманітні аспекти взаємозв'язку між конгруентністю уявлень та стабільністю шлюбу, допомагаючи уточнити та розширити теоретичні знання у цій галузі. Вивчення цього питання несе вагомий внесок у розвиток теорії сімейних взаємин та сімейної психології.

Практична значущість результатів дослідження полягає в тому, що результати дослідження можуть бути корисні для сімейних консультантів, психологів, сімейних терапевтів та інших фахівців, які працюють з подружжями. Розуміння впливу конгруентності уявлень про сімейні ролі на стабільність шлюбу може допомогти розробити ефективні стратегії консультування та підтримки для молодих сімей. Крім того, ці результати

можуть бути корисними для розробки програм та ініціатив, спрямованих на підтримку сімейного благополуччя та збереження шлюбів в українському суспільстві.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження представлені в збірці «Магістерські студії» Херсонського державного університету (листопад 2024 р.).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічують 34 найменування, додатків. Повний обсяг роботи становить 57 сторінок, з них основного тексту 54 сторінки.

РОЗДІЛ 1

Теоретико-методологічні засади дослідження конгруентності уявлень про сімейні ролі молодого подружжя

1.1 Сімейні ролі та їх динаміка в науковій парадигмі

Аналіз наукової літератури з питання конгруентності уявлень про сімейні ролі молодого подружжя свідчить про те, що дослідники виділяють сімейні цінності за двома основними критеріями – елементами зв'язку всередині сім'ї та функціями, які сім'я виконує у ширшому соціальному контексті.

Говорячи про елементи зв'язку всередині сім'ї маються на увазі відносини та взаємодії між членами сім'ї, які підтримують її єдність та гармонію. Вони включають емоційну близькість, довіру, спільні традиції та ритуали, які зміцнюють взаємні стосунки.

Стосовно функцій, які сім'я виконує у ширшому соціальному контексті, мова іде не лише про внутрішні обов'язки, але й роль сім'ї в суспільстві, такі як економічна підтримка, виховання дітей, соціалізація та передача культурних цінностей [20].

Роль – це соціальна функція особистості, що відповідає прийнятим нормам, засіб поведінки людей в залежності від їх статусу чи положення в суспільстві, в системі міжособистісних стосунків [16].

Поняття сімейної ролі включають в себе не тільки актуальну поведінку, але й бажання, мету, переконання, відчуття, соціальні установки, цінності та очікувані дії, що приписуються людині. Як кожна окрема роль так і уся їх система загалом має відповідати певним вимогам. А саме: цілісність – несуперечливість очікувань від представника певної ролі; задоволення потреб – забезпечення сукупністю ролей задоволення потреб індивіда в пошані, визнанні, симпатії; відповідність можливостям – відповідність сімейної ролі можливостям індивіда, щоб уникнути психічного перенавантаження та тривоги; задоволення потреб інших членів сім'ї –

врахування системою ролей потреб усіх членів сім'ї, задля уникнення психічних травм та конфліктів [11].

Говорячи про трансформацію рольових стосунків мається на увазі зовнішня сторона перебудови шлюбно-рольових стосунків, а невизначеність норм, які регулюють відносини призводить до соціально-психологічних проблем в родині. Тому ключовим питанням для сучасної сім'ї – є вибір способу рольової взаємодії та формування відношення до різних аспектів рольової поведінки. Становлення правил рольової поведінки не є миттєвим процесом, а відбувається в процесі життєдіяльності сім'ї та взаємозв'язку з міжособистісними стосунками. При цьому значення мають як конвенціональні (визначені правом і мораллю, стандартизовані і безособові) так і міжособистісні ролі (залежать від індивідуальних особливостей учасників, їх відчуттів і уподобань) [11].

Сімейні ролі і їх динаміка є однією з ключових тем у сучасній науковій парадигмі, оскільки вони розкривають складні соціальні, психологічні та культурні процеси, що відбуваються у шлюбі та сім'ї. В історичному контексті підхід до вивчення сімейних відносин розвивався в різних напрямках, включаючи еволюційний, функціональний, етологічний та емпіричний підходи, що формують сучасне розуміння сімейних ролей та їх значущості [25].

З точки зору історичного розвитку, уявлення про сімейні ролі зазнали суттєвих змін. У первісних суспільствах, як зазначають Д. Леббок та Л. Г. Морган, матріархат був домінуючою формою організації родинного життя, де жінка виконувала центральну роль в сімейному господарстві, а її соціальний статус був надзвичайно високим. Проте з часом, у процесі розвитку суспільства, сталося зміщення в бік патріархальних відносин, де основна роль у прийнятті рішень і відповідальність за сім'ю перейшла до чоловіка. Такий перехід від матріархату до патріархату супроводжувався зміною соціальної та культурної ролі жінки, що вплинуло на розподіл обов'язків і статус кожного з подружжя у шлюбі [2].

У патріархальних суспільствах сімейні ролі чітко поділялися за гендерними ознаками: чоловік був основним добувачем ресурсів та захисником сім'ї, а жінка відповідала за ведення господарства, виховання дітей та підтримку домашнього затишку. Ці ролі залишалися незмінними протягом століть, але зі зростанням економічної незалежності жінок, розвитком феміністичного руху та зміною культурних норм, традиційні сімейні ролі почали зазнавати трансформації [19].

У контексті сучасної соціологічної парадигми сімейні ролі розглядаються як соціальні конструкти, що формуються під впливом культурних норм, традицій та соціальних інститутів. Функціоналістський підхід, заснований на роботах Е. Дюркгейма та Б. Малиновського, зосереджується на ролях, які члени сім'ї виконують у соціумі, і як ці ролі сприяють збереженню соціальної структури. Функціоналісти вважають, що зміни в сімейних ролях відображають загальні соціокультурні зміни в суспільстві. Наприклад, у сучасному світі багато традиційних сімейних функцій передано іншим соціальним інститутам господарства [2].

З етологічної точки зору, шлюб і сім'я сприймаються як еволюційні явища, які сформувалися внаслідок природного відбору та інстинктів. Існування цього напрямку пов'язують з ім'ям Ч. Дарвіна та його роботою «Походження людини та статевий відбір». Представники напрямку стверджують, що різні форми сімейних взаємин, такі як полігінія, моногамія та групові шлюби, є природними для людського роду, і ці форми взаємин змінюються в залежності від культурних та соціальних обставин.

Емпіричний підхід до вивчення сімейних ролей базується на спостереженнях і дослідженнях реальних сімейних взаємин. Цей підхід дає змогу вивчити вплив сімейної структури на емоційний стан, поведінку і взаємини членів сім'ї. Ф. Ле Пле, один із засновників цього підходу, підкреслював важливість сім'ї як соціальної групи, яка функціонує на основі солідарності та взаємної підтримки [25, 26].

Сцієнтистський підхід досліджує сімейні стосунки та ролі у контексті взаємодії особистості та суспільства. Серед засновників і прихильників цього підходу можна назвати таких науковців, як В. Джеймс, Ч. Кулі, В. Томас, Ф. Знанецький, Ж. Піаже, З. Фройд та інших. Найважливішими аспектами їхніх теорій є міжособистісні взаємини, відносини між «Я» і «Іншим», особливий характер близьких стосунків, а також розуміння сім'ї як «єдності взаємодіючих особистостей». Ці моменти є ключовими для соціально-психологічного підходу сцієнтистської спрямованості [25, 26].

Однак сьогодні, в умовах глобальних соціальних змін, відбувається поступовий відхід від традиційних ролей. Багато сімей перерозподіляють ролі, виходячи з особистих уподобань, професійних амбіцій та можливостей. Сучасна наука визнає, що жінки мають можливість будувати кар'єру нарівні з чоловіками, а чоловіки можуть брати активну участь у вихованні дітей та домашніх справах.

Значний вплив на дослідження сімейних ролей справили гендерні дослідження. У рамках гендерної парадигми сімейні ролі розглядаються як результат соціалізації, під час якої суспільство формує очікування щодо «чоловічих» і «жіночих» ролей. Соціологічні дослідження вказують на те, що традиційні гендерні ролі в сім'ї часто призводять до асиметрії у розподілі обов'язків, що може бути джерелом конфліктів і незадоволеності у шлюбі [2].

Проблема гендерної нерівності в сімейних ролях залишається актуальною для багатьох країн світу. Незважаючи на те, що все більше жінок займають активні позиції у трудовій сфері, вони часто стикаються з подвійним навантаженням, оскільки від них досі очікують виконання традиційних домашніх обов'язків. Це призводить до того, що гендерні стереотипи, закріплені в суспільній свідомості, можуть обмежувати свободу вибору та самореалізації як для жінок, так і для чоловіків [24].

З погляду психології, сімейні ролі є невід'ємною частиною формування ідентичності та емоційного благополуччя кожного члена сім'ї. У

дослідженнях в рамках психологічної науки особлива увага приділяється тому, як сімейні ролі впливають на внутрішню гармонію подружжя, задоволеність шлюбом та психологічний клімат у сім'ї. Психологи вказують на те, що важливу роль відіграє гнучкість у виконанні ролей: пари, де партнери готові змінюватися і адаптуватися до нових життєвих обставин, мають більші шанси на досягнення стабільності у стосунках [24].

Також важливу роль відіграє питання узгодженості сімейних ролей. Згідно з дослідженнями в галузі шлюбної терапії, партнери, які мають спільні уявлення про те, як повинні розподілятися сімейні ролі, зазвичай демонструють більший рівень задоволеності стосунками і менше конфліктів. Проте, якщо очікування щодо ролей сильно різняться, це може стати джерелом напруги і незадоволеності у шлюбі.

1.2 Загальна характеристика поняття сімейних ролей в науковій літературі

В науці не існує єдиної класифікації сімейних ролей, як не існує і єдиного підходу до їх розподілу. Як що говорити про формальний розподіл, то він обумовлений шлюбно-сімейним статусом людини. Відповідно серед таких ролей будуть наступні: подружні (чоловік, дружина); батьківсько-дитячі (мама, тато, син, донька); сиблінгові (сестра, брат); опосередковані шлюбом (свекор, свекруха, теща, тесть, невістка, зять, сват, шурин); кровної спорідненості (бабуся, дідусь, тітка, дядько, небіж, двоюрідний брат чи сестра [22]).

Зарубіжні науковці, розглядаючи поняття сімейних ролей, включають до нього поняття статевої ролей, статевої ролі системи та статевої ролі диференціації.

Але загальною думкою як вітчизняних так і зарубіжних представників науки – рольова модель для подружжя багато в чому визначається узгодженістю їх ролі взаємодії, ідеалів та очікувань [11].

Більшість дослідників обумовлюють формування соціальних ролей шлюбних партнерів багатьма чинниками, серед яких побут, спосіб взаєморозуміння, спосіб життя, моральне та матеріальне взаєморозуміння.

Дослідниця Д. Є. Карпова серед причин, що впливають на вибір сімейних ролей називає наступні: чітка гетерогенність партнерів, а саме – вік, стать, цінності та ін.; нормативні установки – уявлення кожним членом родини про стосунки в сім'ї між ними, дітьми, про розподіл обов'язків, про заохочення та покарання; закритість сім'ї – чітка кількість членів, стабільний склад; поліфункціональність – чітке виконання своїй функцій; історичність – попередній досвід кожного з партнерів, розвиток їхніх стосунків, сімейний цикл; емоційність сімейних відносин – взаєморозуміння, здоров'я, підтримка, турбота про іншого [8].

Відомою психотерапевткою В. Сатир було розроблено класифікацію сімейних ролей, яка допомагає зрозуміти, як функціонують родини і як взаємодіють між собою їхні члени. А саме: рівноправний партнер – такий партнер виконує обов'язки, рівноцінні обов'язкам іншого партнера ; романтичний партнер зосереджений на емоційній близькості та сильних почуттях, очікує душевної злагоди та міцного кохання у відносинах; батьківський партнер – відповідає за турботу про інших членів сім'ї, бере активну участь у вихованні дітей та організації сімейного відпочинку; дитячий партнер вносить у відносини спонтанність, безпосередність та радість, часто отримує владу через прояви слабкості та безпорадності, що стимулює інших членів сім'ї до опіки; раціональний партнер стежить за дотриманням правил та обов'язків. Відповідає за фінансове планування та бюджет сім'ї; товариський партнер – шукає підтримки та співпраці у відносинах, хоче бути супутником і знаходить задоволення у спільній діяльності з партнером; незалежний партнер зберігає певну дистанцію у шлюбі, підкреслюючи свою самостійність, показує здатність приймати рішення та нести за них відповідальність [33].

Американський соціолог К. Кілпатрик запропонував свою класифікацію сімейних ролей. Розглянемо три основні типи сімейних ролей згідно його класифікації.

Традиційні ролі, серед яких роль чоловіка (годувальника), який є відповідальним за матеріальне забезпечення сім'ї, він приймає основні рішення в сім'ї та несе відповідальність за економічний добробут; роль дружини (домогосподарки), яка веде домашнє господарство та виховання дітей, забезпечує підтримку та догляд за всіма членами сім'ї, створює домашній затишок [34].

Товариські ролі, або роль партнера-друга, який активна бере участь у спільних заходах та взаємодії з партнером, забезпечує моральну підтримку та задоволення соціальних потреб; роль розважальника, який відповідає за створення позитивної атмосфери в сім'ї, організовує спільне дозвілля та підтримку хороших стосунків [34].

Ролі партнерів, серед яких: економічний партнер – коли обидва партнери беруть участь у фінансовому забезпеченні сім'ї, взаємодіють і співпрацюють у вирішенні економічних питань та плануванні бюджету; вихователь дітей бере спільну участь у вихованні та соціалізації дітей; побутовий партнер – обидва партнери залучені до ведення домашнього господарства, спільно відповідають за виконання побутових обов'язків та підтримку порядку [34].

Найпоширенішою класифікацією сімейно-рольових стосунків, яку описують багато дослідників, є класифікація за функціонально-рольовою узгодженістю: добувач – той, хто відповідає за матеріальне забезпечення сім'ї, добробут; господар (господарка) – передбачає ведення домашнього домогосподарства; сексуальний партнер проявляє активність в сфері сексуальної поведінки та задоволення; опікун відповідає за фізичний і психічний комфорт дитини; вихователь передбачає участь у розвитку особистості дитини; порадник – той, хто спілкується з родичами, відповідає за збереження та проведення сімейних ритуалів та церемоній; друг відповідає

за проведення дозвілля; сімейний психотерапевт – діяльність такої людини направлена на розв'язання особистісних проблем членів родини [8, 32].

Гармонійність родинних ролей визначається узгодженістю ролей в межах родинного подружжя, балансом між потребами сім'ї та окремого її члена. Рольові обов'язки повинні відповідати можливостям людини, щоб уникнути рольового перевантаження, а також декілька ролей можуть поєднуватись наприклад, участь обох партнерів у веденні господарства, заробітку грошей і вихованні дітей.

Дослідниця О. В. Сазонова зазначає, що в суспільстві в теперішньому часі змінилися позиції у взаємодії трьох різнорівневих суб'єктів: суспільства, сім'ї як малої групи й індивіда. Феномен перевернутої піраміди і зміни в оцінці значущості сім'ї та її моделей мають суттєвий вплив на сімейні ролі. Індивідуалізація, розширення функцій та поява альтернативних моделей сім'ї створюють нові виклики та можливості для сучасних сімейних структур. Це веде до необхідності адаптації та перегляду традиційних уявлень про сімейні ролі, щоб відповідати новим соціальним реаліям [20].

Згідно з американською феміністкою Дж. Келлі, будь-яка перебудова суспільства неодмінно призводить до змін у сімейних структурах; сучасні сім'ї більше не базуються на взаєминах власності, а становлять особисті взаємини вільно об'єднаних людей. Відповідно до Е. Тоффлера, лише сільська сім'я могла бути нерухомою, адже її коріння йшло в землю. Сучасні сім'ї, не обтяжені родичами, стають меншими, мобільнішими і краще адаптуються до нової техносфери. Таким чином, можна спостерігати перехід від визначення сім'ї як форми об'єднання (спільноти, групи, соціального інституту) до форми взаємовідносин, що зазначає О. Шумейко. М. Кастельс вважає, що розвиток новітніх інформаційних технологій призводить до формування суспільства мережевих структур. Соціальні мережі, за його словами, – відкриті структури, що мають можливість розростатися шляхом включення в себе нових вузлів, якщо ті мають здатність комунікувати. Про сучасні мережі комунікації можна говорити як про

децентралізовані, саморозвиваючі і з перевагою горизонтальних зв'язків. Він також вказує на домінуючу тенденцію в розвитку соціальних стосунків, що полягає в зростанні індивідуалізму в усіх його формах. Про її характеристики він говорить в структурі сім'ї, доходячи висновку про глибоке переосмислення сім'ї, взаємин статей, сексуальності і, як наслідок, особистості [23].

Порівнюючи традиційну та сучасну сім'ю, Н. А.Уманець підкреслює, що ключовим наслідком цих змін стало розширення ролей для жінок, перетворюючи їх з недооцінюваних на незалежних. Цей аналіз дозволяє зрозуміти, як інституціональні зміни вплинули на сімейну структуру та взаємодію між чоловіками і жінками [23].

1.3 Поняття конгруентності уявлень про сімейні ролі та її значення для стабільності шлюбу

Конгруентність у контексті уявлень про сімейні ролі означає узгодженість або відповідність уявлень двох партнерів про те, якими мають бути їхні сімейні ролі. А саме – очікувань як розподіляться обов'язки, емоційних очікувань, соціальних функцій і особливостей поведінки.

Так Д. Є. Карпова наголошує на важливості узгодженості рольових очікувань і реальності у шлюбі. Важливим складником поняття задоволеності шлюбом є саме узгодженість очікувань партнерів сімейного подружжя і є саме емоційно-оцінковим параметром якості шлюбних відносин [5].

Таким чином рольову узгодженість – конгруентність – у шлюбі можна охарактеризувати як міру відповідності рольових очікувань одного з подружжя і домагань його партнера в значущих сферах шлюбу, а саме: побутова організація сім'ї, батьківська і емоційно-психологічна функції подружжя, їх соціальна активність і зовнішня привабливість, які не тільки характеризують сімейні взаємини з точки зору задоволеності шлюбом і рівня

конфліктності в парі, але і виступають фактором розвитку шлюбно-сімейних відносин [5].

На сьогодні молодь в Україні часто має ідеалізовані або нереалістичні уявлення про шлюб і сімейне життя, що може призводити до проблем у реальних стосунках. Дослідниця Д. Є. Карпова зазначає, що така ситуація може бути наслідком того, що сучасна сім'я відрізняється від традиційних уявлень, які існують у суспільстві. Вона вказує на розрив між очікуваннями молоді щодо ролей у сім'ї та тим, як ці ролі виконуються в реальності. Що може призводити до конфліктів та нестабільності в шлюбах [8].

Основна проблема, на думку дослідниці, - трансформація ролевих відносин у сучасній сім'ї та невизначеність норм, які регулюють ці відносини [7].

Ролеві стосунки у сім'ї зазнали значних змін через емансипацію жінок, стирання гендерних меж у професіях та підвищення активності жінок у сім'ї. Традиційні уявлення про сімейні ролі стають менш актуальними, відповідно сучасна сім'я стикається з невизначеністю норм, що регулюють ролеві відносини, а це, в свою чергу, створює труднощі у виборі та виконанні сімейних ролей [5].

Як результат - розбіжності в розумінні подружжям сімейних ролей, сумнівність ролевих очікувань, невідповідність ролевих очікувань і ролевих домагань в родині, завищений рівень ролевих очікувань стосовно іншого партнера і занижений рівень його ролевої поведінки часто є причиною невдоволення сімейних ролевих потреб і сімейних конфліктів.

Вітчизняні дослідниці О. О. Абрамюк, Л. І. Дідковська в своїй роботі акцентують увагу на важливості ролевої узгодженості між подружжям, яка передбачає відповідність ролевої поведінки кожного партнера його ролевим очікуванням. Вони також відзначають, що неузгодженість ролей призводить до конфліктів і напруженості у відносинах, тоді як чітке визначення ролей і здатність партнерів домовлятися щодо їх розподілу сприяють гармонії в сім'ї [1].

Також дослідниці підкреслюють, що іноді ідеальні уявлення про шлюб і партнера є нереалістичними, що, в свою чергу, часто стає причиною розчарувань і конфліктів, особливо на початку подружнього життя. Авторки рекомендують партнерам усвідомлювати свою особисту відповідальність за свої очікування і працювати над їх узгодженням, щоб уникнути марного почуття провини і ілюзій щодо шлюбу. Це є основним інструментом щодо подолання ірраціональних уявлень та практичного вирішення актуальних проблем у шлюбі [1].

Також серед ознак структурно-функціональної трансформації сім'ї за невизначеності або суперечливості сімейних ролей Т. М. Яблонська визначає наступні: бажання домінувати, тенденція до влади з боку обох партнерів, неузгодженість рольової поведінки, тотальність сімейних норм, маніпуляція іншими членами родини, ігнорування почуттів, потреб, тенденція до конфліктів; ускладнення сімейної адаптації молодого подружжя внаслідок неадекватних дошлюбних очікувань, завищених вимог до партнера [31].

В своєму дослідженні Т. Коломієць та В. Тачук вказують, що на основі взаємозв'язку між даними цінності сфер сімейних цінностей, узгодженості сімейних цінностей, рольової адекватності та показниками сімейного благополуччя подружжя, що узгодженість складових сімейно-рольової взаємодії є ознакою загальної узгодженості функціонально-рольової структури сім'ї. шлюбом [10].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У результаті аналізу наукової літератури з питання конгруентності уявлень про сімейні ролі молодого подружжя було проаналізовано кілька підходів до вивчення ролей у шлюбі, таких як функціональний, етологічний, емпіричний та сцієнтистський. Було виявлено, що сучасне розуміння сімейних ролей формується під впливом соціальних, культурних та психологічних чинників, а також відображає зміни в суспільстві, зокрема, через емансипацію жінок і перерозподіл обов'язків між партнерами.

Дослідження показали, що сімейні цінності поділяються за двома основними критеріями: елементи зв'язку всередині сім'ї, які включають емоційну близькість, довіру, спільні традиції; та функції, які сім'я виконує в ширшому соціальному контексті, зокрема економічна підтримка, виховання дітей, соціалізація і передача культурних цінностей.

Виявлено, що сімейна роль включає не лише поведінкові аспекти, але й очікування, переконання та цінності, що приписуються людині. Система ролей у шлюбі повинна відповідати таким вимогам, як цілісність, задоволення потреб, відповідність можливостям та врахування потреб усіх членів сім'ї, щоб уникнути конфліктів та психічного перенавантаження. Невизначеність норм, що регулюють сімейні ролі, може стати джерелом напруги соціально-психологічних проблем у відносинах.

Також було досліджено динаміку трансформації сімейних ролей, зокрема зміщення від традиційних патріархальних до більш гнучких моделей, що відповідають вже сучасним соціальним реаліям. Особливу увагу було приділено гендерній парадигмі, яка підкреслює, що гендерні стереотипи можуть обмежувати самореалізацію як жінок, так і чоловіків.

Теоретичний аналіз наукової літератури щодо сімейних ролей та їх значення для стабільності шлюбу говорить про складність та багатогранність цього питання. Сімейні ролі визначаються не тільки соціальними очікуваннями та культурними нормами, але й особистісними характеристиками кожного з подружжя. Уявлення про те, як повинні бути розподілені сімейні ролі, формуються під впливом не тільки соціальних, а й економічних, культурних та психологічних чинників, що створює важливий контекст для дослідження узгодженості або конгруентності уявлень про ці ролі між партнерами.

На основі вищевикладеного ми дійшли висновку, що конгруентність уявлень про сімейні ролі є ключовим чинником стабільності шлюбу, тому що узгодженість між партнерами щодо їхніх сімейних обов'язків, емоційної підтримки, ролі в батьківстві та взаємодії з зовнішнім соціальним

середовищем визначає, наскільки гармонійно вони функціонуватимуть як родина. І навпаки – відсутність такої узгодженості може призводити до сімейних конфліктів, розбіжностей у поведінці та незадоволеності шлюбом, що, в свою чергу, може бути фактором дестабілізації подружнього життя.

Зарубіжні та вітчизняні дослідники підкреслюють, що сучасна сім'я зазнала суттєвих змін внаслідок соціальних трансформацій. Такі явища, як емансипація жінок, розширення гендерних ролей та поява нових моделей сімейних відносин, призвели до того, що традиційні уявлення про сімейні ролі стають все менш актуальними, сучасна родина стикається з викликами, пов'язаними з адаптацією до нових соціальних умов, що вимагає більш гнучкого підходу до розподілу ролей та перегляду очікувань.

Але, водночас, однією з найважливіших умов стабільності шлюбних стосунків все ж таки залишається взаєморозуміння та здатність партнерів до узгодження своїх уявлень про сімейні ролі, що включає не тільки формальний розподіл обов'язків, але й глибшого розуміння ролей, які стосуються емоційної підтримки, батьківських обов'язків, соціальної активності та зовнішньої привабливості. Як свідчать дослідження, саме ці аспекти відіграють вирішальну роль у забезпеченні стабільності шлюбу.

Дослідники, такі як В. Сатир та К. Кілпатрик, підкреслюють важливість емоційної та партнерської складової сімейних ролей, де кожен з партнерів не тільки виконує функції, передбачені суспільством, але й бере активну участь у взаємній підтримці, спільному проведенні часу та забезпеченні емоційного благополуччя. Таким чином, гармонійний шлюб не може базуватися лише на виконанні традиційних функцій, а вимагає від партнерів активної взаємодії та взаємопідтримки.

Неузгодженість уявлень про сімейні ролі призводить до рольових конфліктів, що може стати джерелом серйозних проблем у стосунках. Наприклад, невідповідність між очікуваннями та реальністю в подружніх стосунках часто веде до виникнення психологічного напруження та зниження

задоволеності шлюбом. Тому, для забезпечення стабільності шлюбу, важливо звертати увагу на конгруентність уявлень партнерів про сімейні ролі.

На сьогоднішній день, у сучасному суспільстві виникає потреба в нових підходах до формування рольових моделей у сім'ї, що відповідатимуть сучасним соціальним та культурним реаліям. Узгодженість уявлень про сімейні ролі, їхня гнучкість та здатність до адаптації під впливом соціальних змін стають ключовими чинниками стабільності та гармонії у шлюбі.

Отже, узгодженість сімейних ролей між партнерами є необхідною умовою для забезпечення стабільності шлюбних стосунків. Це вимагає не лише дотримання традиційних уявлень про сімейні ролі, але й гнучкого підходу до їх виконання, здатності до компромісу та постійної роботи над покращенням взаєморозуміння між партнерами.

РОЗДІЛ 2

Емпіричне дослідження конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя

2.1 Організація та методи дослідження конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя

Для проведення емпіричного дослідження конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя було організовано вибірку, яка складалася з 25 пар (50 осіб), які перебувають у шлюбі. Учасників було відібрано за кількома важливими критеріями, які забезпечили валідність і надійність результатів дослідження.

Вік учасників становив від 22 до 35 років. Саме такий віковий діапазон дозволяє вважати їх подружжям молодого віку, що, в свою чергу, важливо для вивчення їх уявлень про сімейні ролі на початкових етапах спільного життя.

Слід зазначити, що у дослідженні взяли участь пари, які перебувають у шлюбі від 1 до 5 років щоб сконцентрувати увагу на відносно нових подружніх стосунках, де питання узгодженості сімейних ролей можуть бути найбільш актуальними та ще недостатньо закріпленими.

Усі учасники мали постійне місце роботи або займалися професійною діяльністю, що дало можливість оцінити їхні уявлення про розподіл обов'язків у сім'ї ще й з огляду на кар'єрний розвиток і зайнятість.

Респонденти мали вищу або неповну вищу освіту, що дало змогу оцінити уявлення про сімейні ролі в контексті освіченого молодого подружжя, яке, ймовірно, більш схильне до сучасних моделей розподілу обов'язків у сім'ї.

Більшість пар проживала в міських районах, що є важливим фактором, оскільки урбанізоване середовище може впливати на погляди та очікування подружжя щодо гендерних ролей і побутових обов'язків.

Усі учасники перебували в першому шлюбі, що дуже важливо для уникнення впливу попереднього досвіду шлюбу на формування уявлень про сімейні ролі.

Для досягнення поставленої мети були використані наступні методики.

Тест-опитувальник задоволеності шлюбом (ОУБ), розроблений В. В. Століним, Т. Л. Романовою та Г. П. Бутенко, є психологічною методикою, яка вимірює рівень задоволеності шлюбом у подружніх пар та дозволяє дослідити різні аспекти сімейних стосунків і виявити чинники, що впливають на рівень задоволення від взаємодії в шлюбі.

Опитувальник складається з 25 тверджень, що відображають різні аспекти подружніх стосунків, які охоплюють такі сфери, як емоційна близькість, комунікація, розподіл сімейних ролей, сексуальні відносини, спільне проведення часу, фінансові аспекти та ставлення до дітей.

Основні компоненти, що вимірюються опитувальником: емоційна близькість – твердження, що стосуються рівня емоційної підтримки між подружжям, довіри та взаєморозуміння; комунікація – питання, що стосуються якості та частоти комунікацій у сім'ї, оцінюється, наскільки відкрито партнери спілкуються між собою та чи мають можливість обговорювати важливі питання без конфліктів; розподіл сімейних ролей – вимірюються уявлення подружжя про те, наскільки рівномірно чи несправедливо розподілені обов'язки між ними, зокрема у сфері побуту, виховання дітей та фінансового забезпечення; сексуальні відносини – цей блок стосується задоволеності сексуальними відносинами в шлюбі, що є важливим аспектом подружньої гармонії; спільне проведення часу – оцінюється, наскільки подружжя задоволене тим, як вони проводять час разом: чи знаходять вони достатньо спільних інтересів, чи часто відпочивають разом; фінансові аспекти – твердження, що стосуються матеріального забезпечення сім'ї, задоволеності доходом та розподілом фінансових ресурсів; ставлення до дітей – вимірюється рівень узгодженості поглядів на виховання дітей, відповідальність за них та емоційне ставлення.

Опитувальник ОУБ було обрано, тому що він показав високу надійність і валідність у дослідженнях, проведених на різних вибірках, та дозволяє швидко отримати об'єктивну оцінку стану подружніх стосунків, виявити проблемні сфери та розробити рекомендації для покращення відносин у сім'ї.

Методика визначення узгодженості сімейних цінностей і рольових настановлень подружжя є інструментом для оцінки того, наскільки узгодженими є уявлення партнерів про сімейні цінності та ролі в межах шлюбних відносин, та допомагає виявити рівень гармонії у спільних цінностях та поглядах на розподіл ролей між чоловіком і жінкою в подружньому житті.

Опитувальник складається з 36 тверджень, які охоплюють ключові аспекти сімейних цінностей і рольових настановлень. Усі ці твердження спрямовані на вимірювання, наскільки партнери поділяють спільні уявлення щодо таких важливих сфер, як розподіл обов'язків, сімейні ролі, виховання дітей та загальні життєві цінності.

Основні компоненти, які вимірюються цією методикою: сімейні цінності – твердження, що стосуються того, як подружжя ставиться до фундаментальних цінностей сімейного життя, таких як взаємна підтримка, вірність, довіра, взаємна повага і спільні цілі в житті; рольові настановлення – ця частина методики оцінює погляди на традиційні або сучасні ролі в сім'ї, зокрема як партнери розуміють ролі чоловіка і жінки у побуті, вихованні дітей, фінансовому забезпеченні та прийнятті важливих рішень; гендерні стереотипи – вимірюються уявлення про гендерні ролі та їхній вплив на сімейне життя, наприклад, чи підтримують партнери рівність у розподілі обов'язків або схильні до більш традиційних поглядів щодо гендерних ролей; сімейні обов'язки – оцінюється узгодженість уявлень подружжя щодо розподілу сімейних і побутових обов'язків, таких як прибирання, фінансові зобов'язання, догляд за дітьми та виконання соціальних обов'язків; емоційна підтримка та взаємодія – досліджуються погляди подружжя на необхідність

емоційної підтримки в сім'ї, вміння висловлювати свої почуття, вирішувати конфлікти і підтримувати близькість у стосунках.

Методику було обрано то, що вона показала високу надійність та валідність у дослідженнях, проведених на різних вибірках подружніх пар раніше, а також вона дозволяє отримати точну картину узгодженості поглядів подружжя на сімейні цінності та ролі, що робить її дуже корисним інструментом для досягнення мети дослідження.

Таким чином, методика визначення узгодженості сімейних цінностей і рольових настановлень подружжя є ефективним інструментом для вивчення, наскільки подружжя поділяє спільні погляди на сімейні ролі та цінності, і чи існують між ними суттєві розбіжності, які можуть спричиняти напругу в стосунках.

Методика діагностики сімейних відносин (МСВ), є інструментом для оцінки міжособистісних стосунків у шлюбі, визначення характеру конфліктів і рівня задоволеності основними потребами у сімейному житті. Ця методика допомагає діагностувати супружні пари з метою визначення стабільних, проблемних або нестабільних шлюбів та запропонувати рекомендації щодо корекції відносин або, у разі потреби, розірвання шлюбних зв'язків.

Основою методики є твердження, які оцінюють різні аспекти взаємодії подружжя, такі як: сімейні ролі – виконання партнерських ролей у шлюбі (батько-мати, господар-господиня, чоловік-жінка); потреба в спілкуванні – бажання взаємодії з партнером та з іншими людьми; пізнавальні потреби – розвиток духовних і особистісних якостей; матеріальні потреби – забезпечення фінансової стабільності; захист «Я-концепції» – підтримка власного самоусвідомлення та психологічного комфорту; культура спілкування – рівень взаємоповаги та комунікації у подружжі; взаємна інформованість – обізнаність партнерів про особливості життя один одного; моральна мотивація – оцінка рівня моральної відповідальності у подружжі; проведення дозвілля – задоволеність спільним проведенням часу; частота конфліктів – оцінка частоти та методів вирішення конфліктних ситуацій.

Опитувальник складається зі 168 тверджень, які оцінюються за п'ятибальною шкалою (від -2 до +2). Кожен варіант відповіді відповідає певній кількості балів. За допомогою відповідних критеріїв (Кр – різницева оцінка, Кз – знакова оцінка) визначається структура конфліктів та рівень задоволення потреб.

Методика МСК дозволяє оцінити кількість конфліктних або безконфліктних зон у відносинах та рівень моральної мотивації подружжя. На основі результатів пари класифікуються на стабільні, проблемні та нестабільні сім'ї.

За результатами методики можливо визначити групи сімей: стабільні сім'ї – високий рівень взаємної оцінки, низький рівень конфліктності, висока узгодженість потреб; проблемні сім'ї – середній рівень конфліктності, незначне відхилення між очікуваннями та оцінками, можливість корекції стосунків; нестабільні сім'ї – високий рівень конфліктності, значне розходження між оцінками та очікуваннями, необхідність індивідуальної роботи або розірвання шлюбних стосунків.

Ця методика є ефективним інструментом для психологів і консультантів, оскільки вона допомагає діагностувати проблемні зони у відносинах, сприяє розробці індивідуальних рекомендацій для подружжя та визначенню подальших напрямків роботи з метою стабілізації або вирішення конфліктних стосунків у сім'ї.

2.2 Аналіз результатів дослідження конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя

За результатами проведення Тесту-опитувальника задоволеності шлюбом (ОУБ) маємо наступні показники (Таблиця 2.2.1)

Таблиця 2.2.1

Відсотковий розподіл по категоріям за методикою Тест-опитувальник задоволеності шлюбом (%)

Категорія	значення
Скоріш неблагополучні	32.0
Скоріш благополучні	26.0
Перехідні	26.0
Неблагополучні	10.0
Благополучні	6.0

Наглядно результати виглядають наступним чином (Рис.2.2.1):

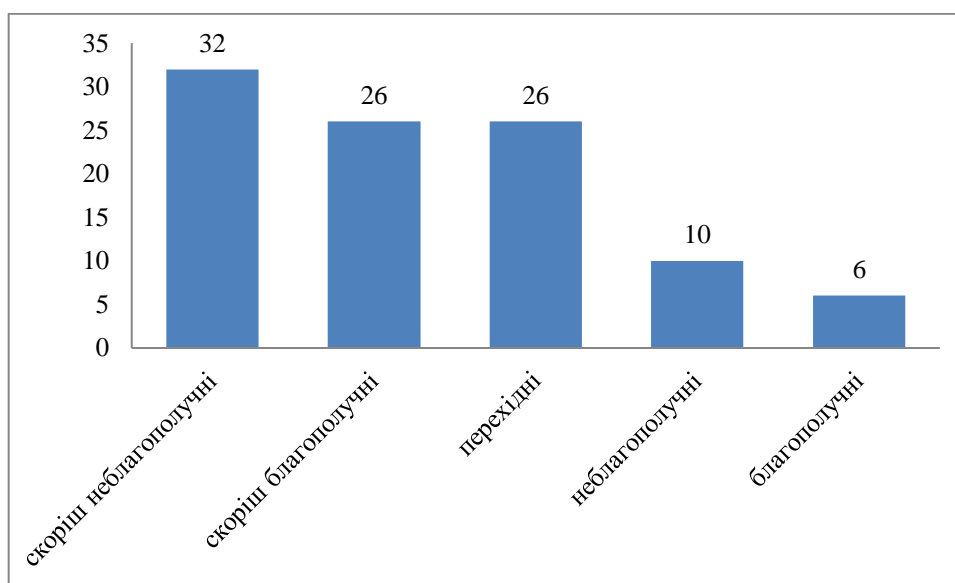

Рис.2.2.1 Відсотковий розподіл по категоріям за методикою (%)

Найбільша група респондентів потрапила до категорії «Скоріш неблагополучні», що становить 32 % від загальної кількості учасників. Це може свідчити про те, що значна частина опитаних має певні проблеми у шлюбних відносинах, які ще не досягли критичного рівня, але можуть негативно впливати на їхнє загальне задоволення стосунками. Ці труднощі можуть стосуватися як комунікації, так і взаєморозуміння або незадоволених емоційних потреб.

26 % респондентів показали високий рівень задоволеності своїм шлюбом. Учасники цієї групи не стикаються з серйозними проблемами і, загалом, почувуються комфортно у стосунках, але іноді можуть мати окремі

труднощі. Це говорить нам про наявність стабільних стосунків в парі, та задоволення основних емоційних потреб партнерів.

Також 26 % респондентів опинилися в «перехідній» категорії. Такі учасники перебувають на межі між благополуччям і неблагополуччям у шлюбі. Це може свідчити, що у їхніх шлюбних стосунках є як позитивні, так і негативні моменти, і вони можуть як покращувати свої стосунки, так і погіршувати їх за відсутності належного втручання. Така група є «групою ризику», та її подальший розвиток залежатиме від дій самих партнерів.

10% респондентів вважають свій шлюб суттєво незадоволений. Вони часто стикаються з великими проблемами у взаєминах, які призводять до емоційного відчуження, конфліктів або незадоволення потреб. Ця група подальше ризикує на погіршення стосунків або навіть їхнього розриву.

Лише 6% респондентів склали категорію «благополучні». Такі респонденти цілком задоволені своїм шлюбом, та стосунки між партнерами гармонійні, стабільні і приносять їм задоволення. Такі показники свідчать про високу якість шлюбних стосунків у цій групі, де партнери підтримують один одного, взаєморозуміють та емоційно близькі.

Таким чином, виходячи з вищевикладеного можемо говорити, що переважна більшість респондентів знаходяться у категоріях «скоріш неблагополучні», або «перехідні», І вказує на те, що їхні стосунки мають як позитивні, так і негативні характеристики. Ці учасники потребують підтримки зовні або самостійних зусиль для подальшого налагодження, розвитку та покращення стосунків.

10 % респондентів перебувають у неблагополучних шлюбах, і це потребує серйозної уваги до їхніх проблем, можливого втручання спеціалістів для відновлення гармонії у стосунках.

І, нажаль, лише 6% респондентів вважають себе повністю задоволеними своїми шлюбними відносинами, що є свідченням про загальну тенденцію до середнього або нижчого рівня задоволеності шлюбними стосунками в усій вибірці.

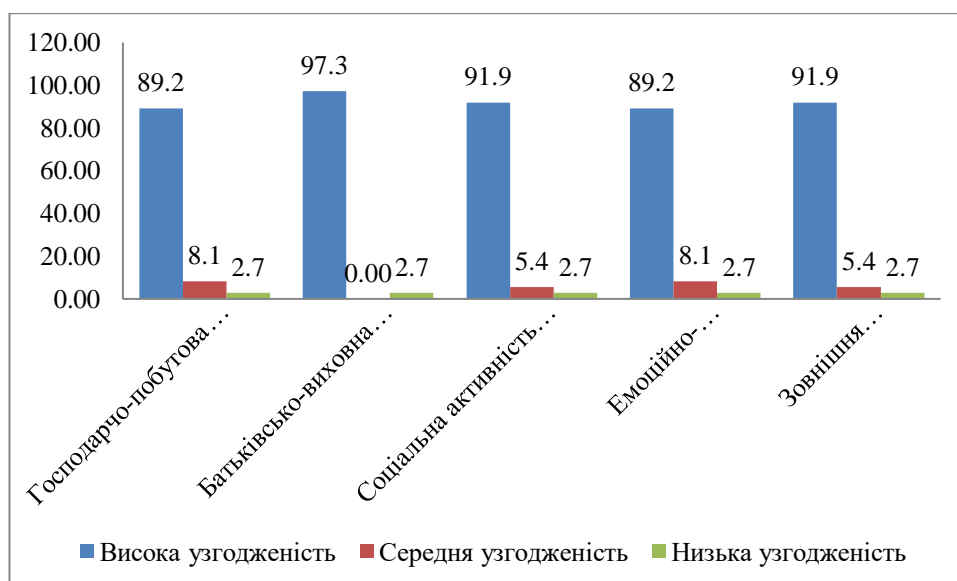
За методикою «Визначення узгодженості сімейних цінностей і ролевих настановлень подружжя» маємо наступні результати (Таблиця 2.2.2)

Таблиця 2.2.2

Відсотковий розподіл за методикою «Визначення узгодженості сімейних цінностей і ролевих настановлень подружжя» (%)

	Господарчо-побутова Узгодженість	Батьківсько-виховна Узгодженість	Соціальна активність Узгодженість	Емоційно-психотерапевт ична Узгодженість	Зовнішня привабливість Узгодженість
Висока узгодженість	89,2	97,3	91,9	89,2	91,9
Середня узгодженість	8,1	0	5,4	8,1	5,4
Низька узгодженість	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7

Наглядно розподіл за рівнями узгодженості в різних сферах виглядає так (Рис. 2.2.2)

Рис.2.2.2 Розподіл за рівнями узгодженості в різних сферах (%)

За шкалою Господарчо-побутова узгодженість 89.2 % пар показали високу узгодженість між жінками і чоловіками щодо господарських і побутових обов'язків. Що є свідченням того, що більшість подружніх пар мають спільні уявлення про розподіл обов'язків у цій сфері, що позитивно впливає на стабільність їхнього шлюбу. 8.1 % пар мають середню узгодженість, що може вказувати на незначні розбіжності в уявленнях про виконання домашніх обов'язків. 2.7 % пар демонструють низьку узгодженість, що може свідчити про конфлікти або суперечності.

Батьківсько-виховна узгодженість – високий рівень узгодженості щодо виховання дітей спостерігається у 97.3 % пар, що говорить про майже повну конгруентність уявлень про виховання дітей. 2.7 % пар мають низьку узгодженість, що створює ризики для гармонії в сім'ї, оскільки питання виховання дітей є важливою сферою взаємодії в шлюбі.

З шкалою Соціальна активність узгодженість 91.9 % пар демонструють високу узгодженість у питаннях соціальної активності та взаємодії з зовнішнім світом (робота, соціальні контакти тощо), 5.4 % пар мають середню узгодженість, що може свідчити про певні розбіжності в очікуваннях партнерів щодо соціальної ролі кожного з них, та 2.7 % пар демонструють низьку узгодженість, що може вказувати на можливі конфлікти в аспекті соціальної активності та взаємодії з іншими.

Емоційно-психотерапевтична узгодженість – 89.2 % пар мають високу узгодженість у питаннях емоційної підтримки, що є дуже важливим аспектом стабільності шлюбу, 8.1 % пар мають середню узгодженість, що може вказувати на потребу в покращенні емоційної взаємодії, 2.7 % пар мають низьку узгодженість, що може викликати емоційні труднощі та конфлікти у стосунках.

За зовнішньою привабливістю 91.2 % пар показали високу узгодженість у питаннях важливості зовнішньої привабливості, що говорить

нам про те, що цей аспект рідко стає причиною конфліктів, 5.4 % пар мають середню узгодженість, що може вказувати на незначні розбіжності в уявленнях про важливість зовнішнього вигляду, 2.7 % пар мають низьку узгодженість, що може бути причиною певних незадоволень у подружніх стосунках.

Загалом, результати показують, що переважна більшість пар мають високу узгодженість у всіх сферах сімейних ролей, що свідчить про гармонію у стосунках та має позитивний вплив на стабільність шлюбу. Проте деякі пари продемонстрували середню та низьку узгодженість у певних сферах, що найчастіше може бути джерелом конфліктів та потребує подальшої роботи над покращенням взаєморозуміння між партнерами.

За «Методикою діагностики шлюбних відносин» маємо наступні результати (Таблиця 2.2.3):

Таблиця 2.2.3

Відсотковий розподіл «Методика діагностики шлюбних відносин» (%)

	Кількість (%)
Стабільні	19,9
Проблемні	41,1
Нестабільні	40

Наочно розподіл результатів виглядає наступним чином (Рис. 2.2.3).

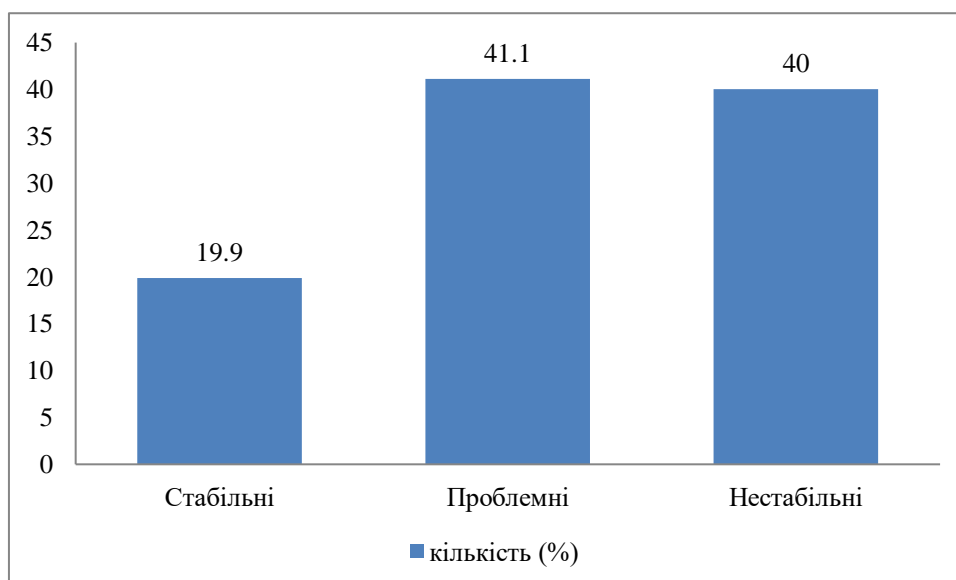

Рис.2.2.3 Відсотковий розподіл «Методика діагностики шлюбних відносин» (%)

Як видно з діаграми – 19,9 % шлюбів класифіковані як стабільні. І це означає, що п'ята частина респондентів показала високий рівень узгодженості у ключових аспектах подружніх стосунків, таких як виконання сімейних ролей, спільне прийняття рішень, емоційна підтримка та комунікація. Подружжя, які належать до цієї групи, характеризуються гармонійними стосунками, мінімальним рівнем конфліктів та спільним розумінням цілей та очікувань від шлюбного життя. Високий рівень моральної мотивації та повага до партнера створюють основу для тривалих і стабільних стосунків.

41.1 % шлюбів потрапили до категорії проблемних. Це означає, що в значної частини пар спостерігаються розбіжності у поглядах на ключові аспекти шлюбного життя, такі як розподіл сімейних обов'язків, емоційна взаємодія та вирішення конфліктів. Хоча ці пари не зазнають серйозних кризових моментів, але в них можуть виникати конфлікти, які стосуються розподілу обов'язків або рівня емоційної підтримки. У проблемних шлюбах, як правило, спостерігається потреба у додатковій роботі над комунікацією та взаєморозумінням, щоб уникнути подальшого загострення конфліктів і можливого переходу до нестабільного стану.

Також 40.0 % шлюбів було класифіковано як нестабільні. Це шлюбні партнери, в яких спостерігається високий рівень конфліктності, відсутність узгодженості у сімейних ролях та значні розбіжності у ціннісних уявленнях про шлюбне життя. Нестабільні пари стикаються з труднощами у взаєморозумінні, що негативно впливає на загальний рівень задоволеності шлюбом. Ці подружжя, як правило, демонструють низький рівень моральної мотивації, що є основним чинником, який ускладнює досягнення гармонії у стосунках. Частота конфліктів та нездатність їх ефективно вирішувати також є типовою ознакою цієї категорії шлюбів.

Результати дослідження показують, що 80,1 % шлюбів (проблемні та нестабільні) потребують корекційних заходів для покращення взаємодії між партнерами. У той же час, лише 19,9 % шлюбів є стабільними та гармонійними. Це свідчить про важливість додаткової уваги до комунікації та розв'язання конфліктів у подружніх стосунках для підвищення загального рівня задоволеності шлюбом.

Такий розподіл шлюбів вказує на значну потребу у подальшому аналізі, інтерпретації та розробці рекомендацій для подружніх пар, які прагнуть покращити якість своїх стосунків, зокрема у сферах комунікації, розподілу сімейних ролей та емоційної підтримки.

Аналіз отриманих результатів кореляції свідчить про наступне (Додаток А, таблиця 2.2.4).

Кореляція між шкалами «Моральна мотивація» та «Загальна узгодженість» (0.850, $p < 0.01$) говорить про те, що висока моральна мотивація партнерів забезпечує стабільність шлюбу через спільні цінності та принципи. Партнери, які керуються моральними цінностями (наприклад, чесністю, повагою, відповідальністю), досягають більшої узгодженості у виконанні сімейних ролей, що забезпечує відсутність серйозних конфліктів, оскільки обидва партнери дотримуються подібних принципів у стосунках.

«Проведення дозвілля» на значущому рівні корелює з «Загальною узгодженістю» (0.654, $p < 0.01$). Спільне дозвілля є важливим чинником стабільності шлюбу. Пари, які активно проводять час разом (вільний час, хобі, подорожі), краще розуміють один одного, що допомагає уникати конфліктів. Дозвілля також допомагає підтримувати романтику в шлюбі, що позитивно впливає на загальну гармонію та узгодженість у сімейних ролях.

Статистично значуща кореляція між «Матеріальними потребами та «Загальною узгодженістю» (0.618, $p < 0.01$) є свідченням того, що пари, які узгоджують свої матеріальні потреби та фінансові питання, демонструють стабільніші відносини. Фінансова узгодженість знижує ризик конфліктів

через матеріальні аспекти, що є однією з найпоширеніших причин сварок у шлюбі, відкрите обговорення фінансів сприяє гармонії у відносинах.

Шлюбні партнери, які поділяють спільні інтелектуальні інтереси (наприклад, книги, наукові інтереси, мистецтво), досягають кращої узгодженості у стосунках і свідченням цього є кореляція між шкалами «Пізнавальні потреби» та «Загальна узгодженість» (0.615, $p < 0.01$), що говорить про те, що спільні пізнавальні потреби допомагають створювати глибший емоційний зв'язок між партнерами, що знижує ймовірність непорозумінь та конфліктів.

«Потреба в захисті «Я-концепції» також корелює із «Загальною узгодженістю» (0.759, $p < 0.01$). Підтримка партнером індивідуальних потреб іншого у самореалізації та захисті «Я-концепції» підвищує рівень загальної узгодженості. Молодята, які поважають індивідуальні межі один одного, частіше досягають гармонії у розподілі сімейних обов'язків і ролей. Відчуття особистої свободи та підтримка допомагають знизити рівень конфліктів.

Також з «Загальною узгодженістю» корелює шкала «Частота конфліктів» (0.501, $p < 0.01$). Конфлікти не завжди негативно впливають на шлюб. Особи, які вміють конструктивно вирішувати конфлікти, можуть досягати кращої узгодженості у своїх ролях. Конфлікти можуть допомагати партнерам знаходити кращі рішення для побутових чи емоційних проблем, якщо вони обговорюються і вирішуються на взаємній основі.

Узгодженість у виконанні побутових обов'язків є важливим чинником гармонії в подружжі і свідченням цього є кореляція між шкалами «Господарсько-побутова узгодженість» та «загальна узгодженість» (0.384, $p < 0.01$). Сім'ї, в яких чітко розподілені обов'язки по дому, частіше демонструють вищу стабільність, оскільки уникнення конфліктів щодо побутових справ дозволяє зосередитися на емоційних та інших важливих аспектах відносин.

«Батьківсько-виховна узгодженість» також корелює із «Загальною узгодженістю» (0.479, $p < 0.01$). Узгодженість у питаннях виховання дітей є

одним із ключових чинників стабільності шлюбу. Шлюбні відносини, які спираються на спільні погляди на виховання, частіше уникають конфліктів через різницю у підходах до виховання. Взаємна підтримка у виховних питаннях підвищує рівень гармонії в сім'ї.

За шкалою «Зовнішня привабливість» маємо кореляцію з «Господарсько-побутова узгодженість» (0.353, $p < 0.05$). Таким чином фізична привабливість може впливати на узгодженість у побутових питаннях. Шлюбні партнери, які цінують фізичну привабливість один одного, частіше демонструють вищий рівень взаємної співпраці у домашніх обов'язках.

Кореляція між шкалами «Емоційно-психотерапевтична підтримка» та «Загальна узгодженість» (0.353, $p < 0.05$) свідчить про те, що члени родини, які надають один одному емоційну підтримку, демонструють вищий рівень загальної узгодженості. Емоційно-психотерапевтична підтримка сприяє створенню атмосфери взаємної довіри та емоційної безпеки. Це дозволяє партнерам краще взаємодіяти в сімейних ролях і уникати тривалих конфліктів.

З «Загальною узгодженістю» корелює «Соціальна активність» (0.752, $p < 0.01$). Високий рівень соціальної активності подружжя позитивно корелює із загальною узгодженістю у виконанні сімейних ролей. Пари, які активно беруть участь у соціальних заходах, частіше демонструють узгодженість у своїх уявленнях про сімейні ролі. Це пояснюється тим, що соціальна активність створює додаткові можливості для обговорення важливих аспектів сімейного життя, зміцнює емоційні зв'язки між партнерами і збагачує їхній досвід.

Також виявлено кореляцію між «Господарсько-побутовою узгодженістю та «Емоційно-психотерапевтичною підтримкою» (0.465, $p < 0.01$). Пари, які надають один одному емоційну підтримку, також демонструють вищий рівень узгодженості в побутових питаннях. Емоційна підтримка полегшує обговорення та вирішення питань, пов'язаних із

домашніми обов'язками, що знижує напруженість у побуті. Така підтримка дозволяє партнерам легше знаходити компроміси щодо побутових завдань, що робить шлюб більш стабільним.

Позитивна кореляція між «Соціальною активністю та «Батьківсько-виховною узгодженістю (0.479, $p < 0.01$) є свідченням того, що соціально активні подружжя частіше досягають узгодженості у питаннях виховання дітей. Спілкування з іншими батьками та участь у соціальних заходах допомагає парам обмінюватися досвідом та формувати спільні підходи до виховання, що сприяє зниженню конфліктів, пов'язаних з різними підходами до виховання, та підвищує гармонію у шлюбі.

«Моральна мотивація» та «Культура спілкування» корелює на високому рівні (0.850, $p < 0.01$), таким чином висока моральна мотивація позитивно впливає на культуру спілкування в подружжі. Молодята, які дотримуються спільних моральних принципів (чесність, повага, відповідальність), мають кращу культуру комунікації, тобто моральні цінності сприяють відкритому та чесному обговоренню проблем, що допомагає уникати конфліктів та покращує взаємодію у сімейному житті.

Також виявлено позитивну кореляцію зі шкалою «Культура спілкування» та «Проведення дозвілля» (0.654, $p < 0.01$). Подружжя, які спільно проводять вільний час, демонструють вищий рівень культури спілкування. Спільне дозвілля, зокрема відпочинок, подорожі або хобі, сприяє кращій комунікації, оскільки партнери мають можливість обговорювати свої враження та почуття. Це зменшує ймовірність виникнення конфліктів та покращує узгодженість у шлюбі.

Зовнішня привабливість може впливати на загальну узгодженість у шлюбі. Свідченням цього є кореляція між шкалами «Зовнішня привабливість» та «Загальна узгодженість» (0.353, $p < 0.05$), таким чином високо оцінюючи фізичну привабливість один одного, партнери можуть відчувати більше взаємної емоційної близькості, що позитивно впливає на

загальну узгодженість. Це пов'язано з тим, що фізична привабливість підсилює романтичні стосунки та сприяє кращій комунікації між партнерами.

«Господарсько-побутова узгодженість» та «Соціальна активність» мають значущу кореляцію (0.384, $p < 0.01$), і це говорить про те, що подружжя, які ведуть активне соціальне життя, частіше узгоджують свої погляди на побутові обов'язки. Соціальна активність розвиває навички комунікації та співпраці, що дозволяє шлюбним партнерам краще домовлятися про розподіл домашніх обов'язків. А це, своєю чергою, знижує конфлікти через нерівномірний розподіл побутових справ.

Позитивний зв'язок між «Соціальною активністю» та «Батьківсько-виховною узгодженістю» (0.479, $p < 0.01$) говорить про те, що подружжя, які соціально активні, частіше досягають спільних поглядів на виховання дітей. Це пов'язано з тим, що активна участь у соціальному житті та спілкування з іншими сім'ями надає можливість обмінюватися досвідом та ідеями щодо виховання, відповідно, соціально активні пари більш гармонійно співпрацюють у виховних питаннях.

Також виявлено кореляцію між шкалами «Емоційна підтримка» та «Побутова узгодженість» (0.465, $p < 0.01$). Тобто, партнери у шлюбі, які надають один одному емоційну підтримку, демонструють вищий рівень узгодженості у побутових питаннях, тому що емоційна підтримка знижує рівень напруження в шлюбі, дозволяючи з легкістю домовлятися про виконання побутових обов'язків.

Кореляція між «Частотою конфліктів» та «Загальною узгодженістю» (0.501, $p < 0.01$) підтверджує той факт, що навіть при частих конфліктах шлюбні партнери можуть досягати високої загальної узгодженості, якщо вони вміють ефективно вирішувати конфлікти. Конфлікти можуть бути корисними для зміцнення стосунків, оскільки вони допомагають краще зрозуміти потреби один одного, якщо їх розв'язують конструктивно.

Кореляція між «Матеріальними потребами» та «Культурою спілкування» (0.618, $p < 0.01$) також статистично значуща, та вказує на те, що

пари, які узгоджують матеріальні потреби, також мають вищий рівень культури спілкування, таким чином фінансова стабільність і обговорення матеріальних аспектів життя є важливими для гармонії в шлюбі.

«Пізнавальні потреби» та «Культура спілкування» також корелюють на значущому рівні ($0.615, p < 0.01$). Спільні інтереси та обговорення пізнавальних тем позитивно впливають на культуру спілкування в подружжі, пари, які мають спільні пізнавальні інтереси, краще розуміють один одного та ефективніше співпрацюють у виконанні сімейних ролей.

Значення за шкалами «Потреба в захисті «Я-концепції»» та «Культура спілкування» також показали сильну позитивну кореляцію ($0.759, p < 0.01$). Цей зв'язок показує, що коли партнери підтримують індивідуальність один одного, це позитивно впливає на їхнє спілкування. Поважання особистих кордонів та підтримка самореалізації допомагає уникати конфліктів, що робить шлюб гармонійнішим.

«Частота конфліктів» позитивно корелює з «Культурою спілкування» ($0.501, p < 0.01$), що свідчить про здатність вирішувати конфлікти через відкриту та конструктивну комунікацію. Партнери у шлюбі, які мають добру культуру спілкування, краще вирішують проблеми, що знижує негативний вплив конфліктів на стабільність шлюбу.

Шкали «Зовнішня привабливість» та «Культура спілкування» також корелюють між собою ($0.353, p < 0.05$), таким чином подружжя, які високо оцінюють зовнішню привабливість один одного, можуть демонструвати вищу культуру спілкування, оскільки фізична привабливість часто сприяє кращій емоційній близькості, що підсилює бажання партнерів відкрито обговорювати свої почуття та потреби.

Висока позитивна кореляція між шкалами «Загальна узгодженість та «Моральна мотивація»» ($0.850, p < 0.01$) свідчить про те, що моральна мотивація відіграє ключову роль у досягненні загальної узгодженості в шлюбі. Сім'ї, які керуються моральними принципами, такими як повага та

відповідальність, частіше демонструють високий рівень узгодженості у виконанні ролей, що підвищує стабільність шлюбу.

Отримані результати кореляційного аналізу свідчать про те, що стабільність шлюбу безпосередньо пов'язана з кількома ключовими аспектами взаємодії між партнерами, зокрема з моральною мотивацією, культурою спілкування, матеріальними та пізнавальними потребами, соціальною активністю та емоційною підтримкою.

Кореляція між моральною мотивацією та загальною узгодженістю вказує на те, що спільні моральні принципи є основою для досягнення гармонії у виконанні сімейних ролей. Пари, які керуються моральними цінностями, демонструють стабільність у шлюбі завдяки спільному баченню цілей та відповідальності у стосунках.

Спільне проведення дозвілля, соціальна активність та емоційно-психотерапевтична підтримка показують, що емоційна та соціальна взаємодія партнерів є важливими елементами для збереження стабільності шлюбу. Спільні активності зміцнюють зв'язки між партнерами, дозволяючи їм краще розуміти один одного, що допомагає уникати конфліктів і досягати більшої узгодженості у виконанні сімейних ролей.

Матеріальні потреб та пізнавальні потреби також позитивно впливають на стабільність шлюбу. Узгодження матеріальних питань та спільні інтелектуальні інтереси сприяють зниженню конфліктів у стосунках, оскільки пари краще розуміють очікування та потреби один одного.

Конфлікти, як показує кореляція між частотою конфліктів та загальною узгодженістю, не завжди мають негативний вплив на шлюб. Якщо партнери вміють конструктивно вирішувати конфлікти, це може стати можливістю для розвитку стосунків та досягнення кращої узгодженості у виконанні сімейних ролей.

Таким чином, результати дослідження свідчать про те, що досягнення стабільності шлюбу залежить від рівня моральної мотивації, відкритої та конструктивної комунікації, емоційної підтримки, а також узгодженості в

питаннях побуту, виховання дітей та фінансових питань. Взаємна повага та розуміння потреб партнера є ключовими чинниками для збереження гармонії у стосунках і уникнення конфліктів.

2.3 Розробка рекомендацій щодо підвищення конгруентності уявлень про сімейні ролі як чинника стабільності шлюбу.

На основі попередньої роботи щодо узгодженості уявлень подружжя про сімейні ролі між чоловіками та жінками, було розроблено рекомендації для підвищення конгруентності цих уявлень як важливого чинника стабільності шлюбу.

Поліпшення комунікації та взаєморозуміння у сфері господарсько-побутових обов'язків, незважаючи на те, що 89.2 % пар мають високу узгодженість, близько 10 % пар мають середню або низьку конгруентність у цій сфері. Тож для поліпшення рівня комунікації та взаєморозуміння пропонуємо спільне планування побуту, яке полягає в обговорюванні та домовленості про розподіл побутових обов'язків. Використання методики спільного планування часу на домашні справи допоможе уникнути непорозумінь.

Також корисним на цьому рівні є використання сучасних технологій. Застосування додатків або списків завдань може допомогти подружжям ефективно координувати побутові обов'язки.

Важливим моментом також є навчання партнерів гнучкості та взаємодопомозі у разі зміни обставин (наприклад, зайнятість одного з партнерів), що сприятиме гармонії в побуті та уникненню конфліктів.

Згідно результатам 2.7 % пар мають низьку узгодженість у питаннях виховання дітей, що може бути критичним для стабільності сім'ї. Парам було б добре регулярно проводити відкриті дискусії про свої погляди на виховання дітей, метою яких є вираховування думки кожного партнера та узгодження виховні стратегії.

У разі серйозних розбіжностей у підходах до виховання дітей, можна рекомендувати відвідування сімейного психолога або педагога, який допоможе визначити узгоджений підхід до виховання нащадків.

Також зосереджуючись на важливості рівного залучення обох партнерів до виховання дітей, щоб уникнути надмірного навантаження на одного з них, можна підвищити і рівень партнерської підтримки

Ще 8.1 % пар демонструють середню та низьку узгодженість у питаннях соціальної активності.

Таким парам слід обговорювати свої амбіції та плани щодо соціальної активності, участі в робочих або громадських заходах, таким чином узгодження таких планів допоможе уникнути конфліктів.

Дуже важливо забезпечити баланс між соціальним життям та сімейними обов'язками за рахунок того, що партнери повинні підтримувати один одного в досягненні своїх соціальних та професійних цілей.

Не менш важливим є питання спільної активності. Можемо запропонувати парам знаходити час для спільних заходів, що дозволить зміцнити емоційні зв'язки і водночас реалізувати соціальні потреби.

Говорячи про емоційну підтримку, ми зазначили, що 10.8 % пар мають середню або низьку узгодженість у питаннях емоційної підтримки.

Покращити емоційну підтримку між партнерами можливо за рахунок розвитку емоційної грамотності. Для цього потрібно навчати пари вміння висловлювати свої почуття і розуміти емоційні потреби партнера. В цьому питанні будуть доречні тренінги з емоційного інтелекту або психологічні консультації.

Можливо рекомендувати партнерам запровадити традицію регулярних бесід про те, як кожен з партнерів відчувається у стосунках. Це внесе вагомий позитивний внесок в стосунки, та допоможе уникнути накопичення емоційного незадоволення.

Важливо рекомендувати парам знаходити час для емоційної і фізичної близькості, що є важливим для підтримки гармонійних стосунків.

Хоча більшість пар мають високу узгодженість стосовно зовнішньої привабливості, 5.4 % все ж вказали на середню узгодженість у цій сфері. Тому важливим заходом стане обговорення очікувань. Важливо, щоб партнери відкрито говорили про свої очікування щодо зовнішності та привабливості один одного, таким чином можна уникнути невдоволення або непорозумінь у цій сфері.

Не менш важливо заохочувати партнерів підтримувати не лише зовнішню привабливість, але й почуття самоповаги та впевненості – стосунки будуть міцнішими, коли кожен партнер відчуває себе комфортно в своєму тілі.

Наше тіло змінюється під впливом часу, тому сприйняття фізичних змін має вагоме значення. Тому не менш важливо навчити пари приймати природні зміни у зовнішньому вигляді один одного, акцентуючи увагу на внутрішніх якостях та емоційному зв'язку.

Таким чином на основі отриманих результатів ми бачимо, що основним напрямком для підвищення стабільності шлюбу є покращення комунікації та взаєморозуміння в ключових аспектах сімейного життя. Розроблені нами рекомендації спрямовані на підвищення рівня конгруентності уявлень про сімейні ролі, а це, в свою чергу, дозволить парам уникнути конфліктів і зміцнити свої стосунки. Особливу увагу слід приділити питанням емоційної підтримки, господарсько-побутових обов'язків та виховання дітей, де виявлено найбільші розбіжності у поглядах між партнерами.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Таким чином, другому розділі дипломної роботи було проведено емпіричне дослідження конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя. Отримані результати дозволили оцінити, як узгодженість уявлень партнерів про сімейні обов'язки, виховання дітей, соціальну активність, емоційну підтримку та зовнішню привабливість впливає на стабільність шлюбу.

Для дослідження було залучено 25 пар молодого подружжя віком від 22 до 35 років, які перебувають у шлюбі від 1 до 5 років. Вибірку було сформовано з урахуванням професійної зайнятості учасників, рівня освіти та урбанізованого середовища. Було використано такі методики, як тест-опитувальник задоволеності шлюбом (ОУБ) та методика визначення узгодженості сімейних цінностей і рольових настановлень подружжя.

Результати тесту-опитувальника задоволеності шлюбом (ОУБ) показали, що лише 6 % респондентів є повністю задоволеними своїми шлюбними стосунками, тоді як 32 % учасників потрапили до категорії «Скоріш неблагополучні». Близько 26 % респондентів знаходяться у «перехідній» зоні, що вказує на існування як позитивних, так і негативних характеристик у їхніх стосунках. Це свідчить про важливість звернення уваги на розвиток емоційної близькості, взаємної підтримки та комунікації в сім'ї.

Аналіз узгодженості сімейних цінностей і рольових настановлень показав, що переважна більшість пар демонструють високу узгодженість у сферах господарчо-побутових обов'язків (89.2 %), батьківсько-виховної функції (97.3 %) та соціальної активності (91.9 %). Висока конгруентність у цих сферах сприяє стабільності шлюбу, але деякі пари демонструють середню та низьку узгодженість у питаннях соціальної активності та емоційної підтримки, що може призводити до конфліктів та емоційної напруги.

Результати за «Методикою діагностики шлюбних відносин» виявлено, що 80,1 % шлюбів серед респондентів (проблемні та нестабільні) потребують корекційних заходів для покращення взаємодії між партнерами. У той же час, лише 19,9 % подружжів є стабільними та гармонійними. Це свідчить про важливість додаткової уваги до комунікації та розв'язання конфліктів у подружніх стосунках для підвищення загального рівня задоволеності шлюбом.

Аналіз результатів кореляційного дослідження взаємозв'язку між різними аспектами сімейних ролей та загальною узгодженістю у шлюбі

показав важливу роль низки факторів, які впливають на стабільність і гармонію в подружніх стосунках. Кореляційні зв'язки, виявлені між шкалами, дозволяють робити висновки про те, що узгодженість подружжя у виконанні сімейних ролей залежить від їхніх моральних цінностей, поведінки у конфліктних ситуаціях, спільного проведення дозвілля, фінансової узгодженості та інших чинників.

По-перше, висока кореляція між шкалами «Моральна мотивація» та «Загальна узгодженість» (0.850, $p < 0.01$) свідчить про те, що моральна мотивація партнерів є важливим фактором стабільності шлюбу. Таким чином дотримання моральних принципів (чесності, поваги, відповідальності), сприяє більшій узгодженості у виконанні сімейних ролей, що знижує ризик конфліктів. Це підтверджує важливість спільних цінностей для гармонійних стосунків.

Також суттєвою є кореляція між «Проведенням дозвілля» та «Загальною узгодженістю» (0.654, $p < 0.01$), яка підкреслює роль спільного проведення часу у зміцненні подружніх стосунків. Активні заняття спільними хобі чи подорожують, краще розуміють один одного, що допомагає уникати конфліктів і підтримує романтику та емоційну близькість у стосунках.

Дослідження виявило статистично значущу кореляцію між «Матеріальними потребами» та «Загальною узгодженістю» (0.618, $p < 0.01$), що свідчить про важливість фінансової узгодженості для стабільності шлюбу. Партнери, які відкрито обговорюють фінансові питання і погоджують свої матеріальні потреби, демонструють вищий рівень гармонії у відносинах, оскільки це знижує ймовірність конфліктів через фінансові аспекти.

Спільні інтелектуальні інтереси подружжя також відіграють важливу роль у досягненні гармонії у шлюбі. Це підтверджується кореляцією між шкалами «Пізнавальні потреби» та «Загальна узгодженість» (0.615, $p < 0.01$). Спільні інтелектуальні інтереси (наприклад, захоплення наукою, мистецтвом

чи читанням), створюють глибший емоційний зв'язок, що допомагає уникати конфліктів та непорозумінь.

Важливою є підтримка партнером індивідуальних потреб іншого, що підтверджується кореляцією між шкалами «Потреба в захисті «Я-концепції» та «Загальна узгодженість» (0.759, $p < 0.01$). Особи, які поважають індивідуальні межі та особистісну свободу партнера, демонструють вищий рівень гармонії у виконанні сімейних ролей і розподілі обов'язків, що знижує конфліктність.

Цікавим є висновок про те, що частота конфліктів не завжди негативно впливає на узгодженість у шлюбі, що підтверджується кореляцією між шкалами «Частота конфліктів» та «Загальна узгодженість» (0.501, $p < 0.01$). Конструктивне вирішення конфліктів, дає змогу досягати кращої узгодженості у своїх ролях, що свідчить про те, що конфлікти можуть мати позитивний вплив, якщо вирішуються спільними зусиллями.

Узгодженість у виконанні побутових обов'язків також є важливим фактором гармонії у шлюбі, про що свідчить кореляція між шкалами «Господарсько-побутова узгодженість» та «Загальна узгодженість» (0.384, $p < 0.01$). Таким чином, розподіл обов'язків по дому, частіше сприяє стабільним відносинам, оскільки це дозволяє уникати побутових конфліктів і зосереджуватись на інших аспектах стосунків.

Кореляція між шкалами «Батьківсько-виховна узгодженість» та «Загальна узгодженість» (0.479, $p < 0.01$) свідчить про важливість узгоджених поглядів на виховання дітей для стабільності шлюбу. Спільні підходи до виховання дітей знижують ймовірність конфліктів і підвищують рівень гармонії в сімейних стосунках.

Крім того, соціальна активність подружжя позитивно корелює із загальною узгодженістю у виконанні сімейних ролей, про що свідчить кореляція (0.752, $p < 0.01$). Соціально активні подружжя показали вищий рівень взаєморозуміння, оскільки участь у соціальних заходах допомагає

партнерам обговорювати важливі аспекти життя і зміцнювати емоційні зв'язки.

Важливим фактором узгодженості також є емоційна підтримка, яка знижує рівень напруження в шлюбі та полегшує вирішення побутових і виховних питань. Це підтверджується кореляцією між «Емоційно-психотерапевтичною підтримкою» та «Загальною узгодженістю» (0.353, $p < 0.05$).

Таким чином, узгодженість у виконанні сімейних ролей, як виявилось, залежить від різних чинників: моральної мотивації, спільного проведення дозвілля, фінансової стабільності, соціальної активності, інтелектуальних інтересів і емоційної підтримки. Висновки дослідження показують, що гармонія у шлюбі досягається через узгодження поглядів та дій партнерів, що, своєю чергою, підвищує стабільність подружніх стосунків та мінімізує ризик виникнення серйозних конфліктів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведено теоретичний аналіз та емпіричне дослідження питання конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя як чинник стабільності шлюбу, в ході якого зроблено наступні висновки.

Теоретичний аналіз наукової літератури питання щодо узгодженості сімейних ролей та їх значення для стабільності шлюбу говорить про складність та багатогранність цього питання. Сімейні ролі визначаються багатьма факторами – не тільки соціальними очікуваннями та культурними нормами, але й особистісними характеристиками кожного з подружжя. Як і уявлення про те, як повинні бути розподілені сімейні ролі, які формуються під впливом не тільки соціальних, а й економічних, культурних та психологічних чинників, що створює важливий контекст для дослідження узгодженості або конгруентності уявлень про ці ролі між партнерами.

На основі вищевикладеного дійшли висновку, що конгруентність уявлень про сімейні ролі є одним з ключових чинників стабільності шлюбу, тому що узгодженість між партнерами щодо їхніх сімейних обов'язків, емоційної підтримки, ролі в батьківстві та взаємодії з зовнішнім соціальним середовищем визначає, наскільки гармонійно вони функціонуватимуть як родина. І навпаки – відсутність такої узгодженості може призводити до сімейних конфліктів, розбіжностей у поведінці та незадоволеності шлюбом, що, в свою чергу, може бути фактором дестабілізації подружнього життя.

Зарубіжні та вітчизняні дослідники підкреслюють, що сучасна сім'я зазнала суттєвих змін внаслідок соціальних трансформацій. Такі явища, як емансипація жінок, розширення гендерних ролей та поява нових моделей сімейних відносин, призвели до того, що традиційні уявлення про сімейні ролі стають все менш актуальними, сучасна родина стикається з викликами, пов'язаними з адаптацією до нових соціальних умов, що вимагає більш гнучкого підходу до розподілу ролей та перегляду очікувань.

Але, водночас, однією з найважливіших умов стабільності шлюбних стосунків все ж таки залишається взаєморозуміння та здатність партнерів до

узгодження своїх уявлень про сімейні ролі, що включає не тільки формальний розподіл обов'язків, але й глибшого розуміння ролей, які стосуються емоційної підтримки, батьківських обов'язків, соціальної активності та зовнішньої привабливості. Як свідчать дослідження, саме ці аспекти відіграють вирішальну роль у забезпеченні стабільності шлюбу.

Доведено важливість емоційної та партнерської складової сімейних ролей, де кожен з партнерів не тільки виконує функції, передбачені суспільством, але й бере активну участь у взаємній підтримці, спільному проведенні часу та забезпеченні емоційного благополуччя. Таким чином, гармонійний шлюб не може базуватися лише на виконанні традиційних функцій, а вимагає від партнерів активної взаємодії та взаємопідтримки.

Неузгодженість уявлень про сімейні ролі призводить до рольових конфліктів, що може стати джерелом серйозних проблем у стосунках. Наприклад, невідповідність між очікуваннями та реальністю в подружніх стосунках часто веде до виникнення психологічного напруження та зниження задоволеності шлюбом. Тому, для забезпечення стабільності шлюбу, важливо звертати увагу на конгруентність уявлень партнерів про сімейні ролі.

На сьогоднішній день, у сучасному суспільстві виникає потреба в нових підходах до формування рольових моделей у сім'ї, що відповідатимуть сучасним соціальним та культурним реаліям. Узгодженість уявлень про сімейні ролі, їхня гнучкість та здатність до адаптації під впливом соціальних змін стають ключовими чинниками стабільності та гармонії у шлюбі.

Отже, узгодженість сімейних ролей між партнерами є необхідною умовою для забезпечення стабільності шлюбних стосунків. Це вимагає не лише дотримання традиційних уявлень про сімейні ролі, але й гнучкого підходу до їх виконання, здатності до компромісу та постійної роботи над покращенням взаєморозуміння між партнерами.

Емпіричне дослідження конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя дозволило виявити низку важливих аспектів, що впливають та визначають стабільність та гармонію у шлюбних відносинах.

Результати показали, що основними факторами, які впливають на узгодженість ролей між партнерами, є емоційна підтримка, соціальна активність, а також батьківські обов'язки.

Дослідження було проведене на вибірці з 25 подружніх пар, та виявило, що більшість респондентів демонструють високий рівень узгодженості уявлень щодо своїх сімейних ролей, а, це загальній гармонії та стабільності у стосунках. Зокрема, 89.2 % пар показали високу узгодженість у питаннях господарсько-побутових обов'язків, 97.3 % – у питаннях виховання дітей, 91.9 % - у питаннях соціальної активності, а 89.2 % – у питаннях емоційної підтримки. Такі результати є свідченням того, що переважна більшість пар успішно справляються з викликами, пов'язаними з розподілом сімейних ролей.

Проте було виявлено, що певна частина пар (приблизно 10 %) демонструють середню або низьку узгодженість у різних сферах сімейного життя: зокрема, у 2.7 % пар спостерігалася низька узгодженість у питаннях господарсько-побутових обов'язків, виховання дітей, соціальної активності та емоційної підтримки. Такий низький рівень конгруентності може бути джерелом напруженості та конфліктів у відносинах у шлюбі та потребує особливої уваги для запобігання погіршенню відносин у майбутньому.

Дослідження шлюбних відносин дозволило зробити висновки, що серед респондентів що 80,1 % шлюбів (проблемні та нестабільні) потребують корекційних заходів для покращення взаємодії між партнерами. У той же час, лише 19,9 % шлюбів є стабільними та гармонійними.

В ході проведеної роботи, ми дійшли висновку, що висока конгруентність у сімейних ролях є ключовим чинником стабільності шлюбу. Партнери, які поділяють спільні уявлення про розподіл обов'язків у сім'ї, продемонстрували більш гармонійні стосунки та високу задоволеність шлюбом. Висока узгодженість у питаннях виховання дітей, господарських обов'язків та емоційної підтримки виявилася основою для тривалих і стабільних подружніх стосунків.

По-перше, висока кореляція між шкалами «Моральна мотивація» та «Загальна узгодженість» (0.850, $p < 0.01$) свідчить про те, що моральна мотивація партнерів є важливим фактором стабільності шлюбу. Таким чином дотримання моральних принципів (чесності, поваги, відповідальності), сприяє більшій узгодженості у виконанні сімейних ролей, що знижує ризик конфліктів. Це підтверджує важливість спільних цінностей для гармонійних стосунків.

Також суттєвою є кореляція між «Проведенням дозвілля» та «Загальною узгодженістю» (0.654, $p < 0.01$), яка підкреслює роль спільного проведення часу у зміцненні подружніх стосунків. Активні заняття спільними хобі чи подорожують, краще розуміють один одного, що допомагає уникати конфліктів і підтримує романтику та емоційну близькість у стосунках.

Дослідження виявило статистично значущу кореляцію між «Матеріальними потребами» та «Загальною узгодженістю» (0.618, $p < 0.01$), що свідчить про важливість фінансової узгодженості для стабільності шлюбу. Партнери, які відкрито обговорюють фінансові питання і погоджують свої матеріальні потреби, демонструють вищий рівень гармонії у відносинах, оскільки це знижує ймовірність конфліктів через фінансові аспекти.

Спільні інтелектуальні інтереси подружжя також відіграють важливу роль у досягненні гармонії у шлюбі. Це підтверджується кореляцією між шкалами «Пізнавальні потреби» та «Загальна узгодженість» (0.615, $p < 0.01$). Спільні інтелектуальні інтереси (наприклад, захоплення наукою, мистецтвом чи читанням), створюють глибший емоційний зв'язок, що допомагає уникати конфліктів та непорозумінь.

Важливою є підтримка партнером індивідуальних потреб іншого, що підтверджується кореляцією між шкалами «Потреба в захисті «Я-концепції» та «Загальна узгодженість» (0.759, $p < 0.01$). Особи, які поважають індивідуальні межі та особистісну свободу партнера, демонструють вищий

рівень гармонії у виконанні сімейних ролей і розподілі обов'язків, що знижує конфліктність.

Цікавим є висновок про те, що частота конфліктів не завжди негативно впливає на узгодженість у шлюбі, що підтверджується кореляцією між шкалами «Частота конфліктів» та «Загальна узгодженість» (0.501, $p < 0.01$). Конструктивне вирішення конфліктів, дає змогу досягати кращої узгодженості у своїх ролях, що свідчить про те, що конфлікти можуть мати позитивний вплив, якщо вирішуються спільними зусиллями.

Узгодженість у виконанні побутових обов'язків також є важливим фактором гармонії у шлюбі, про що свідчить кореляція між шкалами «Господарсько-побутова узгодженість» та «Загальна узгодженість» (0.384, $p < 0.01$). Таким чином, розподіл обов'язків по дому, частіше сприяє стабільним відносинам, оскільки це дозволяє уникати побутових конфліктів і зосереджуватись на інших аспектах стосунків.

Кореляція між шкалами «Батьківсько-виховна узгодженість» та «Загальна узгодженість» (0.479, $p < 0.01$) свідчить про важливість узгоджених поглядів на виховання дітей для стабільності шлюбу. Спільні підходи до виховання дітей знижують ймовірність конфліктів і підвищують рівень гармонії в сімейних стосунках.

Крім того, соціальна активність подружжя позитивно корелює із загальною узгодженістю у виконанні сімейних ролей, про що свідчить кореляція (0.752, $p < 0.01$). Соціально активні подружжя показали вищий рівень взаєморозуміння, оскільки участь у соціальних заходах допомагає партнерам обговорювати важливі аспекти життя і зміцнювати емоційні зв'язки.

Важливим фактором узгодженості також є емоційна підтримка, яка знижує рівень напруження в шлюбі та полегшує вирішення побутових і виховних питань. Це підтверджується кореляцією між «Емоційно-психотерапевтичною підтримкою» та «Загальною узгодженістю» (0.353, $p < 0.05$).

Узгодженість у виконанні сімейних ролей, як виявилось, залежить від різних чинників: моральної мотивації, спільного проведення дозвілля, фінансової стабільності, соціальної активності, інтелектуальних інтересів і емоційної підтримки. Висновки дослідження показують, що гармонія у шлюбі досягається через узгодження поглядів та дій партнерів, що, своєю чергою, підвищує стабільність подружніх стосунків та мінімізує ризик виникнення серйозних конфліктів.

Таким чином, на основі проведеної роботи, а саме теоретичного аналізу літератури, емпіричного дослідження було розроблено низку рекомендацій стосовно питання конгруентності уявлень про сімейні ролі.

На основі проведеної роботи дійшли висновку, що це питання конгруентності уявлень про сімейні ролі у молодого подружжя є ключовим чинником стабільності та гармонії у шлюбі. Партнери, які поділяють спільні погляди на розподіл обов'язків, емоційну підтримку та соціальну активність, мають більше шансів на довготривалі та гармонійні стосунки, а емоційна взаємодія, узгодження батьківських обов'язків і спільна участь у соціальному житті є найважливішими аспектами, які впливають на загальну гармонію в шлюбі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Абрамюк О.О., Дідковська Л.І. Умови формування та фактори суб'єктивного благополуччя особистості у шлюбі. *Науковий журнал «Габітус» ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій»*, 2020 Випуск 13. Т. 1. С. 98-104
- 2 Бондарчук О. І. Психологія сім'ї : курс лекцій. Київ : МАУП, 2001. 170 с.
- 3 Бужинська С.М., Губанова О.В. Сімейні конфлікти: причини виникнення та засоби психологічної допомоги: навч.посіб. Харків, 2020. 136 с.
- 4 Буленко Т. В.Соціально-психологічні основи функціонування сучасної сім'ї. Київ, 2005. С.52-53.
- 5 Волошок О. Соціально-психологічні чинники задоволеності шлюбом осіб періоду ранньої дорослості *Науковий вісник Херсонського державного університету Серія: психологічні науки: зб. наук. праць ХДУ*. Херсон: ВД «Гельветика», 2019. Вип. 3, Т. 2. С. 122- 128.
- 6 Горбатов Ж.К. Психологія сімейних стосунків. Львів: Мрія, 2010. 201 с.
- 7 Карпова Д. Є. «Психологічний аналіз сімейних ролей шлюбних партнерів» *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: психологічні науки: зб. наук. праць ХДУ*. Херсон: ВД «Гельветика», 2016. Вип. 14, Т. 2. С. 41- 45.
- 8 Карпова Д. Є. Психологічний зміст та функції уявлень студентської молоді про сімейні ролі шлюбних партнерів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: психологічні науки: зб. наук. праць ХДУ*. Херсон: ВД «Гельветика», 2017. Вип. 2, Т. 2. С. 8-14.
- 9 Кісарчук З. Г., Єрмусевич О. І. Психологічна допомога сім'ї: навч. посіб: у 3 кн. Київ: Главник, 2006. Кн. 1. 128 с.

- 10 Коломієць Т., Тачук В. Чинники задоволеності шлюбом на різних етапах дорослості *Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць РДГУ*. 2019 Випуск 13. с.159-164
- 11 Крамченкова В.О. Психологія сім'ї. Х.: Видавництво «Новое слово», 2010, 238 с.
- 12 Листопад О. А. Соц. аналіз проблем сучасної студентської сім'ї. *Наук. вісник Південноукр. днрж. пед. ін-т ім. Ушинського*. 1999. Вип.8-9, с. 125-128.
- 13 Маковська І. Психологічний зміст поняття «молода сім'я» у науковій психологічній літературі *Студентський науковий вісник*. Випуск 16. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. 194 с.
- 14 Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.
- 15 Оврашко О.С. Проблеми розвитку молодого сім'ї в Україні. *Наукові записки КНТУ*. Вип.11, ч.І, 2011, с. 229-232
- 16 Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. 270 с.
- 17 Потапчук Є. М., Карпова Д. Є. Психологічна діагностика сімейних ролей як моделей поведінки подружжя : довідник сімейного психолога. Хмельницький : Видавництво «Polylux design & print», 2021. 52 с.
- 18 Потапчук Є., Карпова Д. Особливості психологічної діагностики сімейних ролей подружжя *Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Львів : ЛьвДУВС, 2020. С. 198-201.
- 19 Психологія сім'ї : навч. посіб. / В. М. Поліщук, Н. М. Ульїна, С. А. Поліщук та ін.; за заг. ред. В. М. Поліщука. 2-ге вид., доповн. Суми : Університет. кн., 2009. 282 с.

20 Сазонова О.В. Сімейні цінності та рольові установки подружніх пар. *Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології*. 2018. Випуск 39. С. 272-295

21 Сова М.О. Деніжна С.О. Психологія сім'ї: Навчальний посібник. К : 2014. 212 с.

22 Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї: навч.посіб. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.

23 Уманець Н.А. Трансформації рольової структури сучасної української сім'ї крізь призму її інституціональних змін. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць*. Т. 1 №2 (104). Київ, 2022 с. 199-212

24 Федоренко Р. П. Психологія молодого сім'ї та сімейна криза : монографія / за заг. наук. ред. Р. П. Федоренко. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. 168 с.

25 Федоренко Р. П. Психологія сім'ї : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 364 с.

26 Федоренко Р. П., Мушкевич М. І. , Дучимінська Т. І., Магди-сюк Л. І. Психологія молодого сім'ї: монографія. Вид. 2-ге, доповн. та змін. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 392 с.

27 Хлопоніна Н. Є. Вплив рольових очікувань подружжя на характер сімейного спілкування: автореферат канд. психол. наук. Інститут соціальної та політичної психології АПН України. Київ, 2007. 25 с

28 Хлопоніна Н. Є. Статеворольові стереотипи як соціальнопсихологічні детермінанти становлення особистості. *Зб. наукових праць інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України*. К. : 2003, т.5, ч.5. С. 290-293.

29 Шлюбно-сімейні відносини: виклики сьогодення: збірник тез доповідей учасників круглого столу, Львів, 29 жовтня 2021 року / упоряд.: В. О. Кучер. Львів: ЛьвДУВС, 2021. 127 с.

- 30 Яблонська Т. М. Актуальні проблеми досліджень сучасної сім'ї в Україні. *Український соціум*. 2004. № 2. С. 80-84.
- 31 Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання: Навчальний посібник. К.: Вища школа, 2004. 697 с.
- 32 Goldenberg, I., & Goldenberg, H. *Family Therapy: Concepts and Methods*. Pearson. 2012
- 33 Kilpatrick, C. *Modern Family Systems*. Chicago: Contemporary Family Therapy Publishers. 2005
- 34 Lewis R., Spanier G. The rising about the quality and stability of marriage. *Contemporary theories about the family*. New York, 1971. P. 105–113.